

Istoria trăită a bănăţenilor

Redau în cele ce urmează un interviu cu o supravieţuitoare a Bărăganului. Interviul este realizat cu doamna Livia Sâtea, 81 ani, care actualmente trăieşte în Timişoara. Un om care a putut lupta pentru că a avut sprijinul lui Dumnezeu şi a revenit vie în Banat, chinuită, dar vie.

A.H.: Doamnă Sâtea, vă rog să ne spuneţi când, cum şi de ce aţi fost deportată în Bărăgan?

L.S.: În anul 1951, 18 iunie, a doua zi de Rusalii. Fiind copil în clasa a VI-a elementară, şcoala am frecventat-o la Timişoara şi intrând în vacanţa de vară am venit acasă, cu mama, de la Timişoara. Când am ajuns în comuna Denta, căci până acolo am venit cu trenul, soldaţii, miliţia nu ne-au lăsat să ieşim din comună ca să mergem 4 kilometri până acasă, în satul Omor (Roviniţa Mare), fără să ne explice ce se petrece. Abia după-masă am putut pleca pe la marginea satului. La intrarea în satul natal am întâmpinat acelaşi obstacol, dar venind un miliţian i-a zis mamei: „Bine că aţi venit, că vă aşteaptă soţul!”. Acesta era singur acasă, cu sora mai mică. Nici dânsul nu ne-a spus nimic din ce aveam să găsim acasă - căruţe încărcate cu puţină mobilă şi ceva fân pentru animale. Sora mea mai mică mi-a zis: „Nană, ne mută de aici!”. Eu auzind asta şi văzând curtea plină de soldaţi, am amuţit, mi-am pierdut graiul; la un timp, mi-am revenit. Nu înţelegeam nimic. După o oră, noi, cu încă şase familii din sat, am plecat încolonaţi cu căruţele, fără destinaţie, ne-au dus la gară la Deta, unde ni s-a repartizat câte un beau wagon fiecărei familii.

A.H.: Drumul până acolo cum a fost?

L.S.: Aşadar, am mers cu trenul... groazei! Ca să nu locuim cu animalele la un loc, ne-am asociat câte două familii şi într-un vagon am stat noi cu mobile şi mâncare, iar în al doilea vagon am pus animalele (cai, vaci etc.). Drumul până la destinaţie a durat exact o săptămână, cu mirosuri de tot soiul, fără minimum de civilizaţie.

A.H.: Când aţi ajuns, cum era acolo? Unde aţi fost mai exact trimişi?

L.S.: După săptămâna de călătorie, am ajuns în Gara Feteşti. Acolo am debarcat, ne-au aşteptat mai mulţi localnici cu căruţe pentru a ne transporta de la gară până pe un deal, distanţă de opt kilometri. Am fost lăsaţi în grâu, unde erau deja împărţite parcele pentru fiecare familie. Grâul a fost tăiat tot, făcut snopi cu care ne-am acoperit colibe în care urma să locuim câteva luni.

A.H.: Cum v-a fost traiul acolo, ce aţi mâncat, cu ce v-aţi îmbrăcat, cum era clima, cum v-au primit localnicii?

L.S.: După trei-patru luni, părinţii au fost obligaţi să sape un bordei unde am stat până ce toţi au fost obligaţi să-şi ridice casă din pământ.

Toate casele erau stas. Pentru case s-au primit uşi şi geamuri şi papură pentru acoperiş. După ce am ajuns acolo şi s-au terminat proviziile, tata a plecat să caute de lucru, dar fiind invalid de război de braţul drept, i-a fost foarte greu de a găsi ceva. La început, localnicii nu aveau ochi buni pentru noi, într-un târziu, poate din milă pentru tata, l-au primit la ferma Feteşti, magazioner, unde mai târziu s-au angajat muncitori, aproape toţi bănăţeni şi așa, cu truda lor, au făcut ca ferma Feteşti să devină fermă frunţaşă. Mama şi cu mine, am lucrat la grădinile Canalului.

Locuind pe un deal, la 3 kilometri de oraşul Feteşti, am dus-o foarte rău cu apa - cumpăram apa de la oamenii care veneau cu butoaie, apoi am mers în oraş la localnicii care la început nu prea voiau să ne ajute...

A.H.: Dar v-a ajutat totuşi cineva acolo?

L.S.: După ce s-au convins că nu suntem cum li s-a spus, s-au împrietenit cu cei din Banat, fiecare aveau câte o familie de acolo de unde ne veneau scrisori şi pachete, din Banat, de acasă de la noi, sus, în satul nostru numit „Valea Viilor”, cu toate că eram în deal, nu era nici poştă, nici sfat (denumire dată între 1950 şi 1968, în organizarea administrativ-teritorială a României, organelor locale ale puterii de stat - n.r.), nici şcoală, nici biserică. Satul nostru era foarte mare, compus din multe sate bănăţene: Variaş, Cenei, Lovrin, Petroman, Cebza, Denta, Gătaia, Bobda, Sânicolau Mare, Livezile... deci, avea vreo 900 de locuitori.

A.H.: Cât timp aţi stat în Bărăgan?

L.S.: Până în anul 1956, ziua 20, luna a doua; atunci am părăsit satul „Valea Viilor”. Cât timp am stat acolo, raza de deplasare nu

trebuia să depășească 30 de kilometri.

A.H.: Ați păstrat legătura după revenirea în Banat cu cineva de acolo?

L.S.: Din păcate, nu. Problemele de tot felul nu ne-au mai lăsat răgaz pentru nimic. Am ajuns acolo ca într-un pustiu; când am revenit, am găsit același pustiu. Mă mir cum am rezistat?! Numai Dumnezeu ne-a dat putere....

A.H.: S-a format o comunitate sudată acolo din cei deportați? Care erau relațiile dintre oameni? Se țineau sărbători, exista biserică, copii mergeau la școală?

L.S.: În primul an a fost toată lumea bulversată - și noi, și localnicii. Însă, când aceștia au aflat că nu suntem niște răufăcători, s-au atașat de noi, mai ales că noi, bănățenii, fără falsă modestie, eram foarte harnici. Eu zic că noi i-am stimulat să-și lucreze pământurile, chiar i-am educat... Ei nu auziseră de dulceață de prune?! Țineau câinii dezlegați, iar porcii legați! Erau oameni leneși, nu știau sau nu voiau să se gospodărească. Să ai tu grădină alipită casei, să nu o cultivi și să te duci la aprozar?! Nu am putut să înțeleg! Deci, s-a creat o legătură de suflet între noi și oamenii locului, de exemplu, la tăiatul porcului, ei ne chemau pe noi să le arătăm cum se prepară.

Noi, familia noastră, am găsit oameni cu suflet, primeam pachete și scrisori de acasă, din Banat, pe adresa unei familii din Fetești cu care ne-am împrietenit.

Biserică nu aveam; exista în Fetești, la 3 kilometri, dar era prea departe însă tot ne duceam când puteam.

Exista un Cămin Cultural unde se țineau baluri, copiii și tinerii învățau să danseze și se distrau cum puteau. Etnia germană ținea *Fășangul* (mag. *fasang*, germ. *Fashing* - manifestare carnavalescă organizată în comunitățile catolice cu ocazia Lăsatului Secului de Paști - n.r.) ca-n Banat. Trăiam sărbătorile ca acasă, țineam rânduiala așa cum am fost învățați, însă cu sufletul gol, pentru că nu eram lângă ai noștri.

A fost și o școală elementară din al doilea an al venirii noastre unde mergeau copiii.

Într-un final ne-am adaptat, însă a fost această dezrădăcinare, rupere de tot. Clima, teribilă... Îmi amintesc au fost o dată trei zile de ger năprasnic, nu ne-am dat jos din pat decât să mâncăm. Zăpada troienită era cât casa! Singurătatea... De luni până sâmbătă stăteam eu și sora mea singure, părinții noștri fiind plecați la grădinile Canalului. Țin minte, se întâmplau și alte atrocități, a fost un incendiu în apropierea casei noastre, a ars totul, minunea a fost salvarea unui copil de câteva luni, nu-mi mai amintesc exact împrejurările, dar a fost jale! Cu câtă frică lucrau părinții noștri știindu-ne singure acasă! A fost odată o furtună pe brațul Borcea, ai noștri tocmai se întorceau de la grădini, într-o sâmbătă. De abia au scăpat cu viață, numai Dumnezeu i-a ferit!

A.H.: Ce a însemnat această deportare atunci?

L.S.: Această deportare a însemnat atunci distrugere de familie, mai ales pentru copii - un mare dezastru, nu aveau niciun viitor.

A.H.: Cu ochi de copil, ați urât acea perioadă?

L.S.: Ca și copii, nu prea ne-am dat seama ce s-a petrecut cu noi, dar am simțit marginalizare deoarece nu am mai fost primită la școală, aflându-se că părinții mei sunt deportați. Eu care am avut bursă de merit la învățătură, mi s-a tăiat.

A.H.: Acum, cum vedeți această deportare?

L.S.: Văzută cu ochii de azi ... este una din cele mai mari crime făcute părinților și, implicit, nouă, copiilor, căci multora dintre noi li s-au năruit toate visele, unii nemaiputând realiza nimic, s-a creat un vid în viitorul lor.

A.H.: Pensia din Bărăgan e o recompensă suficientă pentru durerea provocată?

L.S.: Referitor la recompensa primită pentru acea perioadă, nu știu dacă e suficientă pentru a vindeca acea traumă fizică, sufletească și morală. Nu cred...

A.H.: Cât de mult rău v-a făcut dumneavoastră în viață această deportare?

L.S.: Deportarea asta a făcut mult rău părinților, pentru că au pierdut tot ce au agonisit pentru creșterea și educarea noastră, noi fiind două surori. Venind acasă, nu am mai găsit nimic, am luat-o de la început - casă de cumpărat, fete de măritat, dar mai greu a fost când au început problemele de sănătate.

A.H.: V-ați revenit complet - mă refer și fizic, și sufletește - din acea traumă numită deportarea în Bărăgan?

L.S.: După venirea din Bărăgan problemele sufletești am început să le dăm uitării, deoarece au început problemele fizice pe care cred că toate persoanele din Bărăgan le-au resimțit, una sau mai multe boli de la atâta suferință și atâtea lipsuri.

A.H.: Aveți vreo amintire anume din acea perioadă?

L.S.: Da... Ați văzut că v-am dat și o fotografie cu familia mea și casa ridicată acolo cu multă sudoare și chin de mama, deoarece tata fiind invalid de război nu a putut lucra greu. Aceasta a fost recompensa tatălui meu pentru că a luptat în război pentru apărarea țării. Cu asemenea amintiri trăiești după așa ceva... (lacrimi îi brăzdează obrazii).

Eu nu mai îndrăznesc să întreb nimic...și așa am provocat durere doar rememorând acei ani de chin.

Interviu realizat de **Angelica-Telica Herac**
Referent de specialitate,
CJCPCT Caraș-Severin